

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 29 Σεπτεμβρίου 2023
(OR. en)

Διοργανικός φάκελος:
2023/0338(NLE)

13540/23
ADD 5

ACP 88
WTO 144
COAFR 324
RELEX 1101

ΠΡΟΤΑΣΗ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Ημερομηνία Παραλαβής:	28 Σεπτεμβρίου 2023
Αποδέκτης:	κα Thérèse BLANCHET, Γενική Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2023) 562 final - ANNEX 5
Θέμα:	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ της πρότασης απόφασης του Συμβουλίου για τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της συμφωνίας οικονομικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της Δημοκρατίας της Κένυας, μέλους της Κοινότητας Ανατολικής Αφρικής, αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2023) 562 final - ANNEX 5.

σνημμ.: COM(2023) 562 final - ANNEX 5

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 28.9.2023
COM(2023) 562 final

ANNEX 5

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

της

πρότασης απόφασης του Συμβουλίου

**για τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της συμφωνίας οικονομικής
εταιρικής σχέσης μεταξύ της Δημοκρατίας της Κένυας, μέλους της Κοινότητας
Ανατολικής Αφρικής, αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου**

ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΑΡΘΡΟ 1

Πλαίσιο και στόχοι

1. Τα Μέρη υπενθυμίζουν την ατζέντα 21 και τη Διακήρυξη του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, που εγκρίθηκε κατά τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο, από τις 3 έως τις 14 Ιουνίου 1992, το πρόγραμμα εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη του 2002, τη διακήρυξη της ΔΟΕ σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση, που εγκρίθηκε από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας κατά την 97η σύνοδό της, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη στις 10 Ιουνίου 2008 (στο εξής: διακήρυξη της ΔΟΕ για την κοινωνική και τη δικαιοσύνη για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση), το έγγραφο αποτελεσμάτων της διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη του 2012 με τίτλο «Το μέλλον που θέλουμε», που εγκρίθηκε με το ψήφισμα 66/288 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, που εκδόθηκε στις 27 Ιουλίου 2012, το ψήφισμα 70/1 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, που εκδόθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 2015, το οποίο περιλαμβάνει το έγγραφο αποτελεσμάτων με τίτλο «Να αλλάξουμε τον κόσμο μας: η Ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης» (Ατζέντα του 2030), καθώς και τη διακήρυξη της εκατονταετηρίδας της ΔΟΕ για το μέλλον της εργασίας, που εγκρίθηκε από τη Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας κατά την 108η σύνοδό της που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη στις 21 Ιουνίου 2019.
2. Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι η βιώσιμη ανάπτυξη περιλαμβάνει την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, τρεις συνιστώσες αλληλεξαρτώμενες και αλληλοενισχυόμενες, και επιβεβαιώνουν τη δέσμευσή τους για την προώθηση της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων κατά τρόπο που να συμβάλλει στον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης.

3. Τα Μέρη αναγνωρίζουν την επείγουσα ανάγκη αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, όπως περιγράφεται από τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (στο εξής: IPCC) στην ειδική έκθεσή της με τίτλο «Υπερθέρμανση του πλανήτη κατά 1,5 °C», ως συμβολή στην επίτευξη των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης.

4. Με βάση τα ανωτέρω, στόχος του παρόντος παραρτήματος είναι η ενίσχυση της ενσωμάτωσης της βιώσιμης ανάπτυξης, ιδίως της εργασιακής¹ και περιβαλλοντικής της διάστασης, στην εμπορική και επενδυτική σχέση των Μερών, μεταξύ άλλων μέσω της ενίσχυσης του διαλόγου και της συνεργασίας.

ΑΡΘΡΟ 2

Δικαίωμα ρύθμισης και επίπεδα προστασίας

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε Μέρους να καθορίζει τις πολιτικές και τις προτεραιότητές του όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη, να προσδιορίζει τα επίπεδα εγχώριας προστασίας του περιβάλλοντος και της εργασίας που κρίνει κατάλληλα και να θεσπίζει ή να τροποποιεί τις σχετικές νομοθετικές διατάξεις και πολιτικές του. Τα εν λόγω επίπεδα, οι νομοθετικές διατάξεις και οι πολιτικές συνάδουν με τη δέσμευση κάθε Μέρους στα πρότυπα και τις συμφωνίες που τυγχάνουν διεθνούς αναγνώρισης, όπως αναφέρονται στο παρόν παράρτημα.

2. Κάθε Μέρος προσπαθεί να διασφαλίσει ότι οι σχετικές νομοθετικές διατάξεις και οι πολιτικές του προβλέπουν και ενθαρρύνουν υψηλά επίπεδα προστασίας του περιβάλλοντος και της εργασίας και προσπαθεί να βελτιώσει τα εν λόγω επίπεδα, τις νομοθετικές διατάξεις και τις πολιτικές.

---

¹ Για τους σκοπούς του παρόντος παραρτήματος, ως «εργασία» νοούνται οι στρατηγικοί στόχοι της ΔΟΕ στο πλαίσιο του θεματολογίου για αξιοπρεπή εργασία, η οποία εκφράζεται στη διακήρυξη της ΔΟΕ σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση.

3. Τα Μέρη δεν αποδυναμώνουν ούτε μειώνουν τα επίπεδα προστασίας που παρέχει η περιβαλλοντική ή η εργατική νομοθεσία τους προκειμένου να ενθαρρύνουν το εμπόριο ή τις επενδύσεις.
4. Τα Μέρη δεν παραβλέπουν ούτε αποκλίνουν με άλλον τρόπο από την περιβαλλοντική ή εργατική νομοθεσία τους, ούτε παρέχουν σε άλλους αυτή τη δυνατότητα, προκειμένου να ενθαρρύνουν το εμπόριο ή τις επενδύσεις.
5. Τα Μέρη δεν παραλείπουν, μέσω της διατήρησης ή της επανάληψης συγκεκριμένων ενεργειών ή μέσω της αδράνειας, την αποτελεσματική επιβολή της περιβαλλοντικής ή της εργατικής νομοθεσίας τους, με σκοπό την ενθάρρυνση του εμπορίου ή των επενδύσεων.
6. Τα Μέρη αναγνωρίζουν αμοιβαία τις αναπτυξιακές πολιτικές και τις προτεραιότητες όσον αφορά τις εμπορικές και επενδυτικές τους φιλοδοξίες, σύμφωνα με τις διατάξεις περί ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης στο πλαίσιο της συμφωνίας ΠΟΕ και σύμφωνα με τις δεσμεύσεις κάθε Μέρους όσον αφορά τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα και συμφωνίες βάσει του παρόντος παραρτήματος.

ΑΡΘΡΟ 3

Πολυμερή εργασιακά πρότυπα και συμφωνίες

1. Τα Μέρη επιβεβαιώνουν τη δέσμευσή τους για την προώθηση της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου κατά τρόπο ώστε να προάγεται η αξιοπρεπής εργασία για όλους, όπως εκφράζεται στη διακήρυξη της ΔΟΕ σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση .

2. Σύμφωνα με τον καταστατικό χάρτη της ΔΟΕ, που εγκρίθηκε ως μέρος XIII της Συνθήκης των Βερσαλλιών, η οποία υπογράφηκε στις 28 Ιουνίου 1919, και τη διακήρυξη της ΔΟΕ σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα στην εργασία και τη συνέχειά της, που εγκρίθηκε από τη Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας κατά την 86η σύνοδό της στη Γενεύη στις 18 Ιουνίου 1998 (Διακήρυξη της ΔΟΕ σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία) και όπως τροποποιήθηκε κατά την 110η σύνοδό της το 2022, κάθε Μέρος σέβεται, προωθεί και υλοποιεί τις αρχές που αφορούν τα θεμελιώδη δικαιώματα στην εργασία, όπως ορίζονται στις θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ, και συγκεκριμένα:

- α) την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και την ουσιαστική αναγνώριση του δικαιώματος συλλογικής διαπραγμάτευσης·
- β) την εξάλειψη κάθε μορφής αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας¹·
- γ) την ουσιαστική κατάργηση της παιδικής εργασίας·
- δ) την εξάλειψη των διακρίσεων όσον αφορά την απασχόληση και την εργασία· και
- ε) το ασφαλές και υγιές εργασιακό περιβάλλον.

3. Κάθε Μέρος καταβάλλει συνεχείς και σύντονες προσπάθειες με σκοπό την κύρωση των θεμελιωδών συμβάσεων της ΔΟΕ, σε περίπτωση που δεν το έχει ακόμη κάνει.

4. Τα Μέρη ανταλλάσσουν περιοδικά πληροφορίες σχετικά με την αντίστοιχη κατάστασή τους και τις προόδους τους όσον αφορά την κύρωση των συμβάσεων ή των πρωτοκόλλων της ΔΟΕ που έχουν ταξινομηθεί ως επικαιροποιημένα από τη ΔΟΕ.

---

¹ Στο πλαίσιο αυτό, τα Μέρη υπογραμμίζουν τη σημασία της κύρωσης του πρωτοκόλλου του 2014 της σύμβασης για την αναγκαστική εργασία, το οποίο εγκρίθηκε από τη Γενική Διάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας κατά την 103η σύνοδο της ΕΔΔ στη Γενεύη στις 11 Ιουνίου 2014.

5. Κάθε Μέρος εφαρμόζει αποτελεσματικά τις αντίστοιχες συμβάσεις της ΔΟΕ τις οποίες έχουν κυρώσει το κράτος εταίρος της ΚΑΑ και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6. Τα Μέρη, υπενθυμίζοντας τη διακήρυξη της ΔΟΕ σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση, επισημαίνουν ότι η παραβίαση των θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων στην εργασία δεν μπορεί να προβληθεί ούτε να χρησιμοποιηθεί με άλλον τρόπο ως θεμιτό συγκριτικό πλεονέκτημα και ότι τα εργασιακά πρότυπα δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για σκοπούς εμπορικού προστατευτισμού.

7. Κάθε Μέρος, μέσω της νομοθεσίας του και των πρακτικών του, προωθεί την ατζέντα της ΔΟΕ για την αξιοπρεπή εργασία όπως ορίζεται στη διακήρυξη της ΔΟΕ σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση, ιδίως όσον αφορά:

- α) αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας για όλους, σε σχέση, μεταξύ άλλων, με τους μισθούς και τα κέρδη, τις ώρες εργασίας, τη βελτίωση της κοινωνικής ασφάλισης, άλλες συνθήκες εργασίας και την κοινωνική προστασία·
- β) τον κοινωνικό διάλογο σε θέματα εργασίας μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών, και των αντίστοιχων οργανώσεών τους, και με τις σχετικές κρατικές αρχές.

8. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις του στο πλαίσιο της ΔΟΕ, κάθε Μέρος:

- α) θεσπίζει και εφαρμόζει μέτρα και πολιτικές για τους όρους και τις προϋποθέσεις απασχόλησης, την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, συμπεριλαμβανομένης αποζημίωσης σε περίπτωση επαγγελματικού τραυματισμού ή ασθένειας·
- β) διατηρεί αποτελεσματικό σύστημα επιθεώρησης εργασίας.

9. Τα Μέρη εργάζονται από κοινού για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των εργασιακών πολιτικών και μέτρων, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και σε διεθνή φόρουμ, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της ΔΟΕ. Η εν λόγω συνεργασία μπορεί να καλύπτει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- α) την εφαρμογή των θεμελιωδών συμβάσεων, των συμβάσεων προτεραιότητας και άλλων επικαιροποιημένων συμβάσεων της ΔΟΕ·
- β) την αξιοπρεπή εργασία, συμπεριλαμβανομένων των διασυνδέσεων μεταξύ εμπορίου και πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης, προσαρμογής της αγοράς εργασίας, βασικών εργασιακών προτύπων, αξιοπρεπούς εργασίας στις παγκόσμιες αξιακές αλυσίδες, κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής ένταξης, κοινωνικού διαλόγου και ισότητας των φύλων·
- γ) τις επιπτώσεις του εργατικού δικαίου και των εργασιακών προτύπων στο εμπόριο και τις επενδύσεις, καθώς και τις επιπτώσεις της νομοθεσίας για το εμπόριο και τις επενδύσεις στην εργασία.

10. Τα Μέρη λαμβάνουν δεόντως υπόψη, κατά περίπτωση, τις απόψεις που παρέχουν οι εκπρόσωποι των εργαζομένων, των εργοδοτών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών κατά τον προσδιορισμό των τομέων συνεργασίας και κατά την άσκηση δραστηριοτήτων συνεργασίας.

ΑΡΘΡΟ 4

Εμπόριο και ισότητα των φύλων

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι η εφαρμογή συμπεριληπτικών εμπορικών πολιτικών συμβάλλει στην προαγωγή της οικονομικής ενδυνάμωσης των γυναικών και της ισότητας των φύλων, σύμφωνα με τον Στόχο Βιώσιμης Ανάπτυξης 5 της ατζέντας του 2030 και τους στόχους της κοινής δήλωσης για το εμπόριο και την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών που εγκρίθηκε στο πλαίσιο της υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ στο Μπουένος Άιρες τον Δεκέμβριο του 2017. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη σημαντική συμβολή των γυναικών στην οικονομική ανάπτυξη μέσω της συμμετοχής τους στην οικονομική δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένου του διεθνούς εμπορίου. Τα Μέρη δεσμεύονται να εφαρμόσουν τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας κατά τρόπο που να προωθεί και να ενισχύει την ισότητα των φύλων.
2. Τα Μέρη επιδιώκουν να ενισχύσουν τις εμπορικές σχέσεις και τη συνεργασία τους κατά τρόπους που παρέχουν αποτελεσματικά ίσες ευκαιρίες και ίση μεταχείριση ώστε οι γυναίκες και οι άνδρες να επωφελούνται από τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας, μεταξύ άλλων σε θέματα απασχόλησης και εργασίας, σύμφωνα με τις διεθνείς δεσμεύσεις τους.
3. Κάθε Μέρος εκπληρώνει αποτελεσματικά τις υποχρεώσεις που υπέχει στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών στις οποίες είναι συμβαλλόμενο μέρος και αφορούν την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών, η οποία εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 18 Δεκεμβρίου 1979, με ιδιαίτερη αναφορά στις διατάξεις της σχετικά με την εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών στην οικονομική ζωή και στον τομέα της απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, τα Μέρη επαναλαμβάνουν τις αντίστοιχες δεσμεύσεις που υπέχουν βάσει του άρθρου 3 του παρόντος παραρτήματος, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν την αποτελεσματική εφαρμογή των συμβάσεων της ΔΟΕ για την ισότητα των φύλων και την εξάλειψη των διακρίσεων στην απασχόληση και την εργασία.

4. Κάθε Μέρος προσπαθεί να διασφαλίσει ότι η σχετική νομοθεσία και οι πολιτικές του προβλέπουν και ενθαρρύνουν ίσα δικαιώματα, ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών. Κάθε Μέρος καταβάλλει προσπάθειες για τη βελτίωση των εν λόγω νόμων και πολιτικών, χωρίς να θίγεται το δικαίωμα κάθε Μέρους να καθορίζει το δικό του πεδίο εφαρμογής και τα δικά του επίπεδα προστασίας για ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι εν λόγω νομοθετικές διατάξεις και πολιτικές συνάδουν με τις δεσμεύσεις κάθε Μέρους στα πρότυπα και τις συμφωνίες που τυγχάνουν διεθνούς αναγνώρισης, όπως αναφέρονται στο παρόν άρθρο.

5. Τα Μέρη επαναλαμβάνουν τις δεσμεύσεις που υπέχουν βάσει του άρθρου 2 του παρόντος παραρτήματος σε σχέση με την αντίστοιχη νομοθεσία τους που αποσκοπεί στη διασφάλιση της ισότητας των φύλων ή των ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες.

6. Τα Μέρη εργάζονται από κοινού, σε διμερές επίπεδο ή σε άλλα σχετικά φόρουμ, κατά περίπτωση, για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των πολιτικών και των μέτρων για την ισότητα των φύλων, μεταξύ άλλων, με δραστηριότητες οι οποίες σχεδιάζονται με στόχο τη βελτίωση των ικανοτήτων και των συνθηκών των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων, των επαγγελματιών και των επιχειρηματιών, ώστε να έχουν πρόσβαση στις ευκαιρίες που δημιουργεί η παρούσα συμφωνία και να επωφελούνται από αυτές. Η συνεργασία αυτή μπορεί να καλύπτει, μεταξύ άλλων, την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τη συλλογή δεδομένων ανά φύλο και την ανάλυση των εμπορικών πολιτικών με βάση το φύλο.

7. Τα Μέρη συμφωνούν σχετικά με τη σημασία της παρακολούθησης και της αξιολόγησης, σύμφωνα με τις εσωτερικές τους διαδικασίες, του αντικτύπου της εφαρμογής της παρούσας συμφωνίας στην ισότητα των φύλων και στην παροχή ίσων ευκαιριών στις γυναίκες σε σχέση με το εμπόριο.

ΑΡΘΡΟ 5

Πολυμερής περιβαλλοντική διακυβέρνηση και συμφωνίες

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη σημασία της διεθνούς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ιδίως τον ρόλο της Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEA) του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP), καθώς και των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών (ΠΠΣ) ως απάντηση της διεθνούς κοινότητας στις παγκόσμιες ή περιφερειακές περιβαλλοντικές προκλήσεις και τονίζουν την ανάγκη ενίσχυσης της αμοιβαίας υποστήριξης μεταξύ εμπορικών και περιβαλλοντικών πολιτικών, κανόνων και μέτρων.
2. Λαμβανομένης υπόψη της παραγράφου 1, κάθε Μέρος εφαρμόζει αποτελεσματικά τις ΠΠΣ, καθώς και τα σχετικά πρωτόκολλα και τροποποιήσεις που έχει κυρώσει.
3. Τα Μέρη ανταλλάσσουν περιοδικά πληροφορίες σχετικά με την αντίστοιχη κατάστασή τους όσον αφορά τις κυρώσεις των ΠΠΣ, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοκόλλων και των τροποποιήσεών τους.
4. Τα Μέρη επιβεβαιώνουν το δικαίωμα κάθε Μέρους να θεσπίζει ή να διατηρεί μέτρα για την προώθηση των στόχων των ΠΠΣ στις οποίες είναι συμβαλλόμενο μέρος. Τα Μέρη υπενθυμίζουν ότι τα μέτρα που θεσπίστηκαν ή επιβλήθηκαν για την εφαρμογή των εν λόγω ΠΠΣ μπορεί να δικαιολογούνται βάσει του μέρους VIII της παρούσας συμφωνίας.
5. Τα Μέρη συνεργάζονται για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των περιβαλλοντικών πολιτικών και μέτρων, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και στο πλαίσιο διεθνών φόρουμ, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων στο πολιτικό φόρουμ υψηλού επιπέδου του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, στο UNEP, στην UNEA, στις ΠΠΣ και στον ΠΟΕ. Η εν λόγω συνεργασία μπορεί να καλύπτει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- α) πολιτικές και μέτρα για την προώθηση της αμοιβαίας υποστήριξης μεταξύ εμπορίου και περιβάλλοντος, μεταξύ άλλων τα εξής:
- ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με πολιτικές και πρακτικές για την ενθάρρυνση της μετάβασης στην κυκλική οικονομία· και
  - προώθηση πρωτοβουλιών για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση, την πράσινη ανάπτυξη και τη μείωση της ρύπανσης·
  - ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με πολιτικές και πρακτικές και προώθηση κοινών θέσεων, στο πλαίσιο των ΠΠΣ.
- β) πρωτοβουλίες για την ενθάρρυνση του εμπορίου και των επενδύσεων σε περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες, μεταξύ άλλων με την αντιμετώπιση των σχετικών δασμολογικών και μη δασμολογικών εμποδίων·
- γ) τις επιπτώσεις του περιβαλλοντικού δικαίου και των περιβαλλοντικών προτύπων στο εμπόριο και τις επενδύσεις· ή τις επιπτώσεις της νομοθεσίας για το εμπόριο και τις επενδύσεις στο περιβάλλον·
- δ) άλλες εμπορικές πτυχές των ΠΠΣ, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοκόλλων τους, των τροποποιήσεων και της εφαρμογής τους.

6. Τα Μέρη λαμβάνουν δεόντως υπόψη, κατά περίπτωση, τις απόψεις ή τη συμβολή του σχετικού κοινού και των ενδιαφερόμενων μερών για τον καθορισμό και την υλοποίηση των δραστηριοτήτων συνεργασίας τους και μπορούν να εμπλέκουν περαιτέρω τα εν λόγω ενδιαφερόμενα μέρη στις εν λόγω δραστηριότητες, κατά περίπτωση.

ΑΡΘΡΟ 6

Εμπόριο και κλιματική αλλαγή

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη σημασία της ανάληψης επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της, καθώς και τον ρόλο του εμπορίου στην επίτευξη αυτού του στόχου, κατά τρόπο συνεπή με τη σύμβαση-πλαίσιο του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 9 Μαΐου 1992 (στο εξής: UNFCCC), με τη συμφωνία του Παρισιού στο πλαίσιο της UNFCCC, που υπογράφηκε στο Παρίσι στις 12 Δεκεμβρίου 2015 (στο εξής: συμφωνία του Παρισιού), καθώς και με άλλες ΠΠΣ και πολυμερείς πράξεις στον τομέα της κλιματικής αλλαγής.
2. Βάσει της παραγράφου 1, κάθε Μέρος εφαρμόζει αποτελεσματικά την UNFCCC και τη συμφωνία του Παρισιού.
3. Η δέσμευση για αποτελεσματική εφαρμογή της συμφωνίας του Παρισιού βάσει της παραγράφου 2 περιλαμβάνει την υποχρέωση αποχής από κάθε πράξη ή παράλειψη που αντιβαίνει ουσιωδώς στο αντικείμενο και στον σκοπό της συμφωνίας του Παρισιού.
4. Ένα Μέρος μπορεί να λάβει τα κατάλληλα μέτρα σχετικά με την παρούσα συμφωνία σε περίπτωση παραβίασης της υποχρέωσης που προβλέπεται στην παράγραφο 3. Λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 96 της συμφωνίας του Κοτονού ή τις αντίστοιχες διατάξεις της διάδοχης συμφωνίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 136.3 της παρούσας συμφωνίας.

5. Βάσει της παραγράφου 1, κάθε Μέρος:

- α) προωθεί την αμοιβαία υποστήριξη των πολιτικών και μέτρων στον τομέα του εμπορίου και του κλίματος, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτόν στη μετάβαση σε μια *οικονομία χαμηλών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου*, σε μια οικονομία αποδοτική ως προς τους πόρους και κυκλική και σε ανάπτυξη ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή·
- β) διευκολύνει την άρση των εμποδίων στο εμπόριο και στις επενδύσεις σε αγαθά και υπηρεσίες που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα ενεργειακά αποδοτικά προϊόντα και υπηρεσίες.

6. Τα Μέρη συνεργάζονται για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των πολιτικών και των μέτρων για την κλιματική αλλαγή, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και σε διεθνή φόρουμ, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο της UNFCCC, της συμφωνίας του Παρισιού, του πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος, το οποίο υπογράφηκε στο Μόντρεαλ στις 16 Σεπτεμβρίου 1987 (στο εξής: πρωτόκολλο του Μόντρεαλ), καθώς και του ΠΟΕ και του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ). Η εν λόγω συνεργασία μπορεί να καλύπτει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- α) τον πολιτικό διάλογο και τη συνεργασία όσον αφορά την εφαρμογή της συμφωνίας του Παρισιού, όπως σχετικά με τα μέσα για την προώθηση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, των τεχνολογιών χαμηλών επιπέδων άνθρακα, της ενεργειακής απόδοσης, της προετοιμασίας και της υιοθέτησης δράσεων τιμολόγησης του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών, των βιώσιμων μεταφορών, της ανάπτυξης βιώσιμων και ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή υποδομών και της παρακολούθησης των εκπομπών·
- β) τη στήριξη της ανάπτυξης και της έγκρισης από τον ΔΝΟ φιλόδοξων και αποτελεσματικών μέτρων μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τα οποία θα πρέπει να εφαρμόζουν τα πλοία που δραστηριοποιούνται στο διεθνές εμπόριο·

- γ) τη στήριξη της φιλόδοξης σταδιακής κατάργησης των ουσιών που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος (ODS) και της σταδιακής κατάργησης των υδροφθορανθράκων (HFC) στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ μέσω μέτρων για τον έλεγχο της παραγωγής, της κατανάλωσης και του εμπορίου τους, της εισαγωγής φιλικών προς το περιβάλλον εναλλακτικών λύσεων αντί των ODS και των HFC· την επικαιροποίηση των προτύπων ασφάλειας και άλλων σχετικών προτύπων, καθώς και την καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου των ουσιών που ρυθμίζονται από το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ.

ΑΡΘΡΟ 7

Εμπόριο και βιοποικιλότητα

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη σημασία της διατήρησης και της βιώσιμης χρήσης της βιοποικιλότητας και τον ρόλο του εμπορίου στην επιδίωξη αυτών των στόχων, σύμφωνα με τις σχετικές ΠΠΣ στις οποίες είναι συμβαλλόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων της σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα, που συνάφθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο στις 5 Ιουνίου 1992 (στο εξής: ΣΒΠ) και των πρωτοκόλλων της, της σύμβασης για το διεθνές εμπόριο ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση, η οποία συνάφθηκε στην Ουάσιγκτον στις 3 Μαρτίου 1973 (στο εξής: CITES), και των αποφάσεων που λαμβάνονται δυνάμει αυτών.
2. Βάσει της παραγράφου 1, κάθε Μέρος:
  - α) εφαρμόζει αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου άγριων ειδών, μεταξύ άλλων και έναντι τρίτων χωρών, κατά περίπτωση·

- β) προωθεί τη μακροπρόθεσμη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση των ειδών που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της CITES και την ένταξη ζωικών και φυτικών ειδών στα προσαρτήματα της CITES, όπου η κατάσταση διατήρησης των εν λόγω ειδών θεωρείται ότι κινδυνεύει λόγω του διεθνούς εμπορίου, και διενεργεί περιοδικές επανεξετάσεις, οι οποίες ενδέχεται να οδηγήσουν στην έκδοση σύστασης για τροποποίηση των προσαρτημάτων της CITES, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι αντικατοπτρίζουν δεόντως τις ανάγκες διατήρησης των ειδών που απειλούνται από το διεθνές εμπόριο·
- γ) προωθεί το εμπόριο ειδών που προέρχονται από βιώσιμη χρήση των βιολογικών πόρων προκειμένου να συμβάλει στη διατήρηση της βιοποικιλότητας·
- δ) προωθεί τον δίκαιο και ισότιμο καταμερισμό των οφελών που προκύπτουν από τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων και των παραδοσιακών γνώσεων που συνδέονται με γενετικούς πόρους, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο της Ναγκόγια της ΣΒΠ, που υπογράφηκε στη Ναγκόγια στις 29 Οκτωβρίου 2010 (Πρωτόκολλο της Ναγκόγια)·
- ε) λαμβάνει μέτρα για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας όταν υφίστανται πιέσεις που συνδέονται με το εμπόριο και τις επενδύσεις, ιδιαίτερα με σκοπό την πρόληψη της εξάπλωσης ζωνοσόων και χωροκατακτητικών ξένων ειδών.

3. Τα Μέρη εργάζονται από κοινού για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των πολιτικών και των μέτρων για τη βιοποικιλότητα, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και σε διεθνή φόρουμ, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο της ΣΒΠ και της CITES. Η εν λόγω συνεργασία μπορεί να καλύπτει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- α) πρωτοβουλίες και ορθές πρακτικές σχετικά με το εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών που προέρχονται από τη βιώσιμη χρήση των βιολογικών πόρων με στόχο τη διατήρηση της βιοποικιλότητας·

- β) υπεύθυνο εμπόριο και διατήρηση και βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων της ανάπτυξης και της εφαρμογής μεθόδων λογιστικής καταγραφής του φυσικού κεφαλαίου και των οικοσυστημάτων, της αποτίμησης των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους καθώς και των συναφών οικονομικών μέσων, και ενσωμάτωση της δράσης για τη βιοποικιλότητα στο εμπόριο και στις εμπορικές διαδικασίες·
- γ) καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου άγριων ειδών, μεταξύ άλλων μέσω πρωτοβουλιών για τη μείωση της ζήτησης παράνομων προϊόντων άγριων ειδών και πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών και της συνεργασίας, της επιβολής του νόμου, της εθελοντικής μεταφοράς τεχνολογίας, των προγραμμάτων ανταλλαγών και της ανάπτυξης ικανοτήτων·
- δ) πρόσβαση σε γενετικούς πόρους, καθώς και τον δίκαιο και ισότιμο καταμερισμό των οφελών από τη χρησιμοποίησή τους σύμφωνα με το Πρωτόκολλο της Ναγκόγια.

ΑΡΘΡΟ 8

Εμπόριο και δάση

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη σημασία της διατήρησης και της βιώσιμης διαχείρισης των δασών για την παροχή περιβαλλοντικών λειτουργιών και οικονομικών και κοινωνικών ευκαιριών για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές, καθώς και τον ρόλο του εμπορίου στην επιδίωξη αυτού του στόχου.
2. Βάσει της παραγράφου 1, κάθε Μέρος:
  - α) εφαρμόζει μέτρα για την καταπολέμηση της παράνομης υλοτομίας και του σχετικού εμπορίου, μεταξύ άλλων και έναντι τρίτων χωρών, κατά περίπτωση, και προωθεί το εμπόριο νομίμως υλοτομημένων δασικών προϊόντων·

- β) προωθεί τη διατήρηση και τη βιώσιμη διαχείριση των δασών, καθώς και το εμπόριο και τη χρήση ξυλείας και προϊόντων ξυλείας που υλοτομούνται σύμφωνα με την νομοθεσία της χώρας υλοτόμησης και από δάση υπό βιώσιμη διαχείριση·
- γ) ανταλλάσσει με το άλλο Μέρος πληροφορίες σχετικά με εμπορικές πρωτοβουλίες που αφορούν τη βιώσιμη διαχείριση των δασών, τη διατήρηση των δασών, τη διακυβέρνηση των δασών, πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της παράνομης υλοτομίας και άλλες συναφείς πολιτικές αμοιβαίου ενδιαφέροντος, και συνεργάζεται με το άλλο Μέρος για τη μεγιστοποίηση του αντικτύπου και της αμοιβαίας υποστήριξης των αντίστοιχων πολιτικών αμοιβαίου ενδιαφέροντος.

3. Τα Μέρη, αναγνωρίζοντας ότι η αποψίλωση των δασών αποτελεί σημαντικό παράγοντα υπερθέρμανσης του πλανήτη και απώλειας βιοποικιλότητας, ανταλλάσσουν γνώσεις και εμπειρίες σχετικά με τρόπους ενθάρρυνσης της κατανάλωσης και του εμπορίου προϊόντων από αλυσίδες εφοδιασμού μηδενικής αποψίλωσης, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο διάθεσης στις αγορές τους προϊόντων που συνδέονται με την αποψίλωση ή την υποβάθμιση των δασών.

4. Τα Μέρη συνεργάζονται για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές της βιώσιμης διαχείρισης των δασών, τη βελτίωση της διατήρησης των δασών, την ελαχιστοποίηση όλων των μορφών αποψίλωσης και υποβάθμισης των δασών, τη βελτίωση της ιχνηλασιμότητας και της αλυσίδας επιτήρησης των δασικών προϊόντων, την προώθηση πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών, την καταπολέμηση της παράνομης υλοτομίας και την ενδυνάμωση του ρόλου των δασών στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, στην καταπολέμηση της απώλειας βιοποικιλότητας και στην κυκλική οικονομία και τη βιοοικονομία, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο και σε διεθνή φόρουμ, κατά περίπτωση.

ΑΡΘΡΟ 9

Εμπόριο και βιώσιμη διαχείριση θαλάσσιων βιολογικών πόρων και υδατοκαλλιέργειας

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη σημασία της διατήρησης και της βιώσιμης διαχείρισης των θαλάσσιων βιολογικών πόρων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, καθώς και της προώθησης της υπεύθυνης και βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας, και τον ρόλο του εμπορίου στην επιδίωξη αυτών των στόχων.
2. Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι η παράνομη, αδήλωτη και ανεξέλεγκτη (ΠΑΑ) αλιεία υπονομεύει τη βιώσιμη διατήρηση και διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων, έχει αρνητικό αντίκτυπο στα μέσα διαβίωσης των αλιευτικών κοινοτήτων και εκείνων που εμπορεύονται ψάρια και αλιευτικά προϊόντα. Αυτό επιβεβαιώνει την ανάγκη ανάληψης δράσης για την καταπολέμηση και τον τερματισμό της ΠΑΑ αλιείας και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της υπεραλίευσης και της μη βιώσιμης χρήσης των αλιευτικών πόρων.
3. Βάσει των παραγράφων 1 και 2, κάθε Μέρος:
  - α) εφαρμόζει μέτρα μακροπρόθεσμης διατήρησης και διαχείρισης και βιώσιμης χρήσης των έμβιων θαλάσσιων πόρων, όπως ορίζονται στη συμφωνία των Ηνωμένων Εθνών για την εφαρμογή των διατάξεων της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το δίκαιο της θάλασσας, της 10ης Δεκεμβρίου 1982, όσον αφορά τη διατήρηση και τη διαχείριση των αλληλεπικαλυπτόμενων και των άκρως μεταναστευτικών ιχθυαποθεμάτων (συμφωνία για τα ιχθυαποθέματα), η οποία υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 4 Δεκεμβρίου 1995, και στη συμφωνία του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας του ΟΗΕ (στο εξής: FAO) για την προώθηση της τήρησης των διεθνών μέτρων διατήρησης και διαχείρισης από τα αλιευτικά σκάφη στην ανοικτή θάλασσα, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 24 Νοεμβρίου 1993 (συμφωνία συμμόρφωσης), καθώς και στη συμφωνία του FAO σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνει το κράτος λιμένα για την πρόληψη, αποτροπή και εξάλειψη της παράνομης, αδήλωτης και ανεξέλεγκτης αλιείας, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 22 Νοεμβρίου 2009 (συμφωνία PSMA)·

- β) ενεργεί σύμφωνα με τις αρχές της UNCLOS, της συμφωνίας για τα ιχθυαποθέματα, της συμφωνίας συμμόρφωσης, του κώδικα δεοντολογίας του FAO για την υπεύθυνη αλιεία, που εγκρίθηκε με το ψήφισμα 4/95 της 31ης Οκτωβρίου 1995 και της PSMA, και συμμετέχει, κατά περίπτωση, στην πρωτοβουλία του FAO σχετικά με το παγκόσμιο μητρώο καταχώρισης αλιευτικών σκαφών, σκαφών μεταφοράς κατεψυγμένων προϊόντων και σκαφών εφοδιασμού·
- γ) συμμετέχει ενεργά στις εργασίες των περιφερειακών οργανώσεων διαχείρισης της αλιείας (στο εξής: ΠΟΔΑ) στις οποίες είναι μέλος, παρατηρητής ή συνεργαζόμενο μη συμβαλλόμενο μέρος, με στόχο την επίτευξη χρηστής διακυβέρνησης της αλιείας και βιώσιμης αλιείας, όπως μέσω της προώθησης της επιστημονικής έρευνας και της θέσπισης μέτρων διατήρησης με βάση τα βέλτιστα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία, της ενίσχυσης των μηχανισμών συμμόρφωσης, της διενέργειας περιοδικών επανεξετάσεων των επιδόσεων και της έγκρισης μέτρων αποτελεσματικού ελέγχου, παρακολούθησης και επιβολής των μέτρων διαχείρισης των ΠΟΔΑ και, κατά περίπτωση, της έγκρισης και εφαρμογής συστημάτων τεκμηρίωσης ή πιστοποίησης των αλιευμάτων και μέτρων που λαμβάνει το κράτος λιμένα·
- δ) εφαρμόζει αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της ΠΑΑ αλιείας, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τον αποκλεισμό των προϊόντων ΠΑΑ από τις εμπορικές ροές, και συνεργάζεται για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών ώστε να διασφαλίζεται η επιβολή της ιχνηλασιμότητας·
- ε) προωθεί την ανάπτυξη βιώσιμης και υπεύθυνης υδατοκαλλιέργειας, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, και περιβαλλοντικές πτυχές της, μεταξύ άλλων σε σχέση με την εφαρμογή των στόχων και των αρχών που περιέχονται στον κώδικα δεοντολογίας του FAO για την υπεύθυνη αλιεία·

- στ) προωθεί τη μακροπρόθεσμη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση των ειδών που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της CITES και την ένταξη υδρόβιων ζωικών και φυτικών ειδών στα προσαρτήματα της CITES, όπου η κατάσταση διατήρησης των εν λόγω ειδών θεωρείται ότι κινδυνεύει λόγω του διεθνούς εμπορίου·
- ζ) συμμορφώνεται με τη σύμβαση για τα αποδημητικά είδη της άγριας πανίδας, η οποία υπογράφηκε στη Βόννη στις 23 Ιουνίου 1979 (σύμβαση της Βόννης) και με τις πράξεις βάσει της εν λόγω σύμβασης, για τη βιώσιμη διατήρηση των αποδημητικών ειδών, τη διαχείριση των παρεμπιπτόντων αλιευμάτων και τα δεδομένα εκφόρτωσης.

4. Τα Μέρη εργάζονται από κοινού για την ενίσχυση της συνεργασίας τους και των κοινών οφελών τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των πολιτικών και των μέτρων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και σε διεθνή φόρουμ, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, των ΠΟΔΑ, του FAO και άλλων πολυμερών πράξεων στον τομέα αυτόν, με στόχο την προώθηση βιώσιμων πρακτικών αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, καθώς και του εμπορίου αλιευτικών προϊόντων που προέρχονται από τύπους αλιείας και υδατοκαλλιέργειας που αποτελούν αντικείμενο βιώσιμης διαχείρισης. Τα Μέρη συνεργάζονται στενά και επιταχύνουν τις προσπάθειές τους για την επίτευξη του στόχου βιώσιμης ανάπτυξης 14 του ΟΗΕ (ζωή στο νερό), ο οποίος αποσκοπεί στη διατήρηση και στη βιώσιμη χρήση των ωκεανών, των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων για βιώσιμη ανάπτυξη, μεταξύ άλλων μέσω της πρόληψης και της σημαντικής μείωσης της θαλάσσιας ρύπανσης κάθε είδους, ιδίως από χερσαίες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων απορριμμάτων και της ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες, και μέσω της ενσωμάτωσης της διατήρησης των θαλάσσιων οικοσυστημάτων στις πολιτικές βιώσιμης γαλάζιας οικονομίας.

ΑΡΘΡΟ 10

Στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης στο εμπόριο και στις επενδύσεις

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν ότι το εμπόριο και οι επενδύσεις σε αγαθά και υπηρεσίες που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος ή συμβάλλουν στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών και η προώθηση της χρήσης συστημάτων βιωσιμότητας ή άλλων εθελοντικών πρωτοβουλιών μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη βιώσιμη ανάπτυξη.
2. Για τον σκοπό αυτό, τα Μέρη έχουν καταργήσει τους τελωνειακούς δασμούς στα περιβαλλοντικά αγαθά καταγωγής του άλλου Μέρους σύμφωνα με τα άρθρα 10 και 11 της παρούσας συμφωνίας.
3. Επιπλέον, τα Μέρη έχουν αναλάβει δεσμεύσεις για την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων σχετικά με τις περιβαλλοντικές υπηρεσίες και τις μεταποιητικές δραστηριότητες σύμφωνα με το άρθρο 3 της παρούσας συμφωνίας.
4. Με βάση την παράγραφο 1, κάθε Μέρος προωθεί και διευκολύνει το εμπόριο και τις επενδύσεις σε:
  - α) περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες·
  - β) αγαθά που συμβάλλουν στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών· και
  - γ) αγαθά που αποτελούν αντικείμενο διαφανών, αντικειμενικών και μη παραπλανητικών καθεστώτων διασφάλισης της βιωσιμότητας, όπως καθεστώτα δίκαιου και ηθικού εμπορίου και οικολογικά σήματα.

5. Η προώθηση και η διευκόλυνση του εμπορίου και των επενδύσεων που αναφέρονται στην παράγραφο 4 μπορούν να περιλαμβάνουν:

- α) δράσεις ευαισθητοποίησης και εκστρατείες ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού·
- β) θέσπιση πλαισίων πολιτικής που ευνοούν την ανάπτυξη των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνολογιών·
- γ) ενθάρρυνση της υιοθέτησης διαφανών, αντικειμενικών και μη παραπλανητικών καθεστώτων βιωσιμότητας, ιδίως για τις ΜΜΕ·
- δ) αντιμετώπιση των σχετικών μη δασμολογικών εμποδίων· και
- ε) παραπομπή σε σχετικά διεθνή πρότυπα, όπως οι συμβάσεις και οι κατευθυντήριες γραμμές της ΔΟΕ ή οι ΠΠΣ, όπως επικαιροποιούνται περιοδικά από τους αρμόδιους φορείς.

6. Τα Μέρη συνεργάζονται για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των ζητημάτων που καλύπτονται από το παρόν άρθρο, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και στο πλαίσιο διεθνών και πολυμερών φόρουμ, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων με την ανταλλαγή πληροφοριών, βέλτιστων πρακτικών και πρωτοβουλιών προβολής.

Εμπόριο και υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά και διαχείριση των αλυσίδων
εφοδιασμού

1. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη σημασία της υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς και των πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, συμπεριλαμβανομένης της υπεύθυνης διαχείρισης των αλυσίδων εφοδιασμού, καθώς και τον ρόλο του εμπορίου στην επίτευξη αυτού του στόχου.
2. Βάσει της παραγράφου 1, κάθε Μέρος:
  - α) προωθεί την υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά και την εταιρική κοινωνική ευθύνη, συμπεριλαμβανομένης της υπεύθυνης διαχείρισης των αλυσίδων εφοδιασμού, με την παροχή υποστηρικτικών πλαισίων πολιτικής που ενθαρρύνουν την υιοθέτηση σχετικών πρακτικών από τις επιχειρήσεις·
  - β) υποστηρίζει την τήρηση, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και τη διάδοση σχετικών διεθνών πράξεων, όπως των κατευθυντήριων γραμμών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, της τριμερούς δήλωσης αρχών της ΔΟΕ σχετικά με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική που εγκρίθηκε στη Γενεύη τον Νοέμβριο του 1977 (στο εξής: τριμερής δήλωση αρχών της ΔΟΕ σχετικά με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική), του Παγκοσμίου Συμβολαίου των Ηνωμένων Εθνών και των κατευθυντήριων αρχών των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με το οικείο ψήφισμα 17/4 της 16ης Ιουνίου 2011.

3. Τα Μέρη αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα των διεθνών ειδικών ανά τομέα κατευθυντήριων γραμμών στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης / της υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς και προωθούν τη συνεργασία στο πλαίσιο αυτό. Σε σχέση με τις σχετικές και διεθνώς αναγνωρισμένες κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τη δέουσα επιμέλεια όσον αφορά την υπεύθυνη διαχείριση των αλυσίδων εφοδιασμού με ορυκτά από περιοχές που πλήττονται από συγκρούσεις και περιοχές υψηλού κινδύνου και τα συμπληρώματά τους, τα Μέρη θέτουν επίσης σε εφαρμογή μέτρα που προωθούν τη χρήση των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών. Τα Μέρη, ως μέλη της Επιτροπής για την Παγκόσμια Επισιτιστική Ασφάλεια του FAO, προωθούν επίσης την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις «αρχές για υπεύθυνες επενδύσεις στη γεωργία και τα συστήματα τροφίμων» και τις «προαιρετικές κατευθυντήριες γραμμές για την υπεύθυνη διαχείριση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος γης, των αλιευμάτων και των δασών στο πλαίσιο της εθνικής επισιτιστικής ασφάλειας».

4. Τα Μέρη συνεργάζονται για την ενίσχυση της συνεργασίας τους όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές των ζητημάτων που καλύπτονται από το παρόν άρθρο, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και στο πλαίσιο διεθνών φόρουμ, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων με την ανταλλαγή πληροφοριών, βέλτιστων πρακτικών και πρωτοβουλιών προβολής.

ΑΡΘΡΟ 12

Επιστημονικές και τεχνικές πληροφορίες

1. Κατά τη θέσπιση ή την εφαρμογή μέτρων που στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος ή των συνθηκών εργασίας και τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν τις εμπορικές συναλλαγές ή τις επενδύσεις, κάθε Μέρος λαμβάνει υπόψη τις διαθέσιμες επιστημονικές και τεχνικές πληροφορίες, τα σχετικά διεθνή πρότυπα, τις κατευθυντήριες γραμμές ή συστάσεις.

2. Εάν δεν υπάρχει πλήρης επιστημονική βεβαιότητα και υπάρχει απειλή σοβαρής ή μη αναστρέψιμης ζημίας στο περιβάλλον ή στην επαγγελματική ασφάλεια και υγεία, ένα Μέρος μπορεί να θεσπίσει μέτρα για να αποτρέψει την εν λόγω ζημία, με βάση την αρχή της προφύλαξης.

ΑΡΘΡΟ 13

Διαφάνεια

1. Κάθε Μέρος, με σκοπό τη διασφάλιση της ευαισθητοποίησης και την παροχή εύλογων ευκαιριών στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα και στα ενδιαφερόμενα μέρη για την υποβολή απόψεων, αναπτύσσει, θέτει σε ισχύ και εφαρμόζει με διαφανή τρόπο:
  - α) μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος ή των συνθηκών εργασίας και τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν τις εμπορικές συναλλαγές ή τις επενδύσεις· ή
  - β) εμπορικά ή επενδυτικά μέτρα που ενδέχεται να επηρεάσουν την προστασία του περιβάλλοντος ή των συνθηκών εργασίας.
2. Κάθε Μέρος λαμβάνει δεόντως υπόψη τις ανακοινώσεις και τις γνώμες του κοινού για θέματα που σχετίζονται με το παρόν παράρτημα. Μπορεί να ενημερώνει, κατά περίπτωση, τις εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες που συγκροτούνται σύμφωνα με το άρθρο 15 του παρόντος παραρτήματος, καθώς και το σημείο επαφής του άλλου Μέρους που έχει συσταθεί σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 5, σχετικά με τις εν λόγω ανακοινώσεις και γνώμες.

ΑΡΘΡΟ 14

Ειδική επιτροπή εμπορίου και βιώσιμης ανάπτυξης και σημεία επαφής

1. Τα Μέρη συγκροτούν ειδική επιτροπή για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (στο εξής: επιτροπή ΕΒΑ), η οποία διέπεται από το μέρος VI της παρούσας συμφωνίας, η οποία:
  - α) συνεδριάζει μία φορά ετησίως ή χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση κατόπιν αιτήματος ενός από τα Μέρη·

- β) συμπροεδρεύεται, στο κατάλληλο επίπεδο, από αντιπροσώπους των Μερών· και
- γ) υποβάλλει έκθεση στο συμβούλιο ΣΟΕΣ.

2. Η επιτροπή ΕΒΑ:

- α) διευκολύνει, επιβλέπει και επανεξετάζει την εφαρμογή του παρόντος παραρτήματος·
- β) εκτελεί τα καθήκοντα που αναφέρονται στο άρθρο 18 του παρόντος παραρτήματος·
- γ) συμβάλλει στις εργασίες της επιτροπής ανώτερων υπαλλήλων σε θέματα που καλύπτονται από το παρόν παράρτημα, μεταξύ άλλων όσον αφορά θέματα προς συζήτηση με τη συμβουλευτική επιτροπή ΣΟΕΣ που αναφέρεται στο άρθρο 108 της παρούσας συμφωνίας·
- δ) εξετάζει κάθε άλλο θέμα σχετικό με το παρόν παράρτημα, για το οποίο μπορούν να συμφωνήσουν τα Μέρη.

3. Η επιτροπή ΕΒΑ μπορεί να θεσπίσει η ίδια τον εσωτερικό κανονισμό της, ελλείψει του οποίου εφαρμόζεται κατ' αναλογία ο εσωτερικός κανονισμός της επιτροπής ανώτερων υπαλλήλων.

4. Η επιτροπή ΕΒΑ δημοσιεύει έκθεση μετά από κάθε συνεδρίασή της.

5. Μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας συμφωνίας κάθε Μέρος ορίζει σημείο επαφής στο πλαίσιο των διοικητικών αρχών του προκειμένου να διευκολύνει την επικοινωνία και τον συντονισμό μεταξύ των Μερών για οποιοδήποτε θέμα σχετίζεται με το παρόν παράρτημα. Κάθε Μέρος κοινοποιεί στο άλλο Μέρος τα στοιχεία επικοινωνίας του σημείου επαφής του. Τα Μέρη αλληλοενημερώνονται αμέσως για κάθε μεταβολή των εν λόγω στοιχείων επικοινωνίας.

Εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες

1. Κάθε Μέρος συγκροτεί ή ορίζει υφιστάμενη εσωτερική συμβουλευτική ομάδα εντός ενός έτους από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας συμφωνίας. Η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα συμβουλεύει το οικείο Μέρος για θέματα που καλύπτονται από την παρούσα συμφωνία. Απαρτίζεται από ισόρροπη εκπροσώπηση των ανεξάρτητων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων, επιχειρηματικών οργανώσεων και οργανώσεων εργοδοτών, καθώς και συνδικαλιστικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται σε θέματα οικονομίας, βιώσιμης ανάπτυξης, κοινωνίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιβάλλοντος και άλλα θέματα. Η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα μπορεί να συγκαλείται υπό διαφορετικές συνθέσεις για να συζητά την εφαρμογή διαφόρων μερών και διατάξεων της παρούσας συμφωνίας.
2. Κάθε Μέρος συνεδριάζει με την εσωτερική συμβουλευτική ομάδα του τουλάχιστον μία φορά ετησίως. Κάθε Μέρος εξετάζει τις απόψεις ή τις συστάσεις που υποβάλλει η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα του σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας.
3. Για την προώθηση της ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τις εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες, κάθε Μέρος δημοσιεύει τον κατάλογο με τις οργανώσεις που συμμετέχουν στην εσωτερική συμβουλευτική ομάδα του, καθώς και το σημείο επαφής για την εν λόγω ομάδα.
4. Τα Μέρη προωθούν την αλληλεπίδραση μεταξύ των αντίστοιχων εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων τους, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής τους στη συμβουλευτική επιτροπή ΣΟΕΣ που συγκροτείται σύμφωνα με το άρθρο 108 της παρούσας συμφωνίας.

ΑΡΘΡΟ 16

Αποτροπή και επίλυση διαφορών

1. Τα Μέρη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, μέσω διαλόγου, διαβούλευσης, ανταλλαγής πληροφοριών και συνεργασίας, για να αντιμετωπίσουν κάθε διαφωνία όσον αφορά την εφαρμογή του παρόντος παραρτήματος.
2. Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ των Μερών όσον αφορά την εφαρμογή του παρόντος παραρτήματος, τα Μέρη προσφεύγουν αποκλειστικά στις διαδικασίες επίλυσης διαφορών που θεσπίζονται δυνάμει των άρθρων 17 και 18 του παρόντος παραρτήματος.

ΑΡΘΡΟ 17

Διαβουλεύσεις και διαμεσολάβηση

1. Εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά στο παρόν άρθρο, εφαρμόζονται τα άρθρα 110 και 111 της παρούσας συμφωνίας.
2. Οι διαβουλεύσεις πραγματοποιούνται εντός είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία παραλαβής του αιτήματος από το Μέρος κατά του οποίου στρέφεται η καταγγελία και θεωρείται ότι έχουν ολοκληρωθεί εντός ενενήντα (90) ημερών από την εν λόγω ημερομηνία παραλαβής, εκτός εάν τα Μέρη συμφωνήσουν να συνεχίσουν τις διαβουλεύσεις.

3. Εάν οι διαβουλεύσεις αφορούν διατάξεις που σχετίζονται με πολυμερείς συμφωνίες ή πράξεις που αναφέρονται στο παρόν παράρτημα, τα Μέρη λαμβάνουν υπόψη πληροφορίες από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) ή από σχετικούς οργανισμούς ή φορείς που έχουν συσταθεί στο πλαίσιο ΠΠΣ, προκειμένου να προωθήσουν τη συνοχή μεταξύ του έργου των Μερών και του έργου των εν λόγω οργανισμών ή φορέων. Κατά περίπτωση, τα Μέρη ζητούν τη συμβουλή αυτών των οργανισμών ή των φορέων ή οποιουδήποτε άλλου εμπειρογνώμονα ή φορέα που κρίνουν ενδεδειγμένο. Κάθε Μέρος μπορεί επίσης να ζητήσει, κατά περίπτωση, τις απόψεις των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων που έχουν συσταθεί σύμφωνα με το άρθρο 15 του παρόντος παραρτήματος ή άλλες συμβουλές εμπειρογνομόνων.
4. Κάθε επίλυση που επιτυγχάνεται από τα Μέρη δημοσιοποιείται.

ΑΡΘΡΟ 18

Επίλυση διαφορών

1. Εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά στο παρόν άρθρο, εφαρμόζονται τα άρθρα 112 έως 115, το άρθρο 116 παράγραφοι 1, 3, 4 και 5, τα άρθρα 119 έως 124, το άρθρο 125 παράγραφοι 2 και 3 και τα άρθρα 126 και 127 της παρούσας συμφωνίας.
2. Το αργότερο εντός έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος της παρούσας συμφωνίας, η επιτροπή ΕΒΑ που συγκροτείται σύμφωνα με το άρθρο 14 του παρόντος παραρτήματος καταρτίζει κατάλογο τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ατόμων που επιθυμούν και είναι ικανά να ασκήσουν καθήκοντα διαιτητή σε περίπτωση διαφορών βάσει του παρόντος παραρτήματος. Ο κατάλογος περιλαμβάνει τρεις υποκαταλόγους: για κάθε Μέρος, ένας υποκατάλογος με πρόσωπα που θα υπηρετήσουν ως διαιτητές· και ένας υποκατάλογος με πρόσωπα που δεν είναι υπήκοοι κανενός από τα Μέρη, και είναι διαθέσιμα να εκτελέσουν χρέη προέδρου της ειδικής ομάδας διαιτησίας. Κάθε υποκατάλογος περιλαμβάνει τουλάχιστον πέντε (5) πρόσωπα. Η επιτροπή ΕΒΑ διασφαλίζει ότι ο κατάλογος διατηρείται πάντα στο επίπεδο αυτό, σύμφωνα με τις διατάξεις του εσωτερικού κανονισμού.

3. Οι διαιτητές διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις ή εμπειρογνωσία στο εργατικό ή στο περιβαλλοντικό δίκαιο, στα θέματα που εξετάζονται στο παρόν παράρτημα, ή στην επίλυση διαφορών που προκύπτουν στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών. Είναι ανεξάρτητοι, συμμετέχουν σε ατομική βάση, δεν λαμβάνουν οδηγίες από κανένα οργανισμό ή δημόσια αρχή, ούτε συνδέονται με την κρατική αρχή ενός από τα Μέρη και συμμορφώνονται με τον κώδικα δεοντολογίας που προσαρτάται στον εσωτερικό κανονισμό ο οποίος θα εγκριθεί από το συμβούλιο ΣΟΕΣ εντός έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος της παρούσας συμφωνίας σύμφωνα με το άρθρο 125 παράγραφος 4.

4. Εάν η ειδική ομάδα διαιτησίας συγκροτείται σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 113 της παρούσας συμφωνίας, οι διαιτητές επιλέγονται από τα σχετικά πρόσωπα που περιλαμβάνονται στους υποκαταλόγους που αναφέρονται στην παράγραφο 2.

5. Όσον αφορά τα θέματα που σχετίζονται με τη συμμόρφωση με τις πολυμερείς συμφωνίες και πράξεις που αναφέρονται στο παρόν παράρτημα, οι πληροφορίες ή οι γνώμες εμπειρογνομόνων που ζητούνται από την ειδική ομάδα διαιτησίας σύμφωνα με το άρθρο 121 θα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες και συμβουλές από τη ΔΟΕ ή από σχετικούς φορείς ή οργανισμούς που έχουν συσταθεί στο πλαίσιο των ΠΠΣ.

6. Το Μέρος κατά του οποίου στρέφεται η καταγγελία ενημερώνει, το αργότερο εντός 21 ημερών από την έκδοση της απόφασης της ειδικής ομάδας διαιτησίας, την εσωτερική συμβουλευτική ομάδα του που έχει συσταθεί σύμφωνα με το άρθρο 15 του παρόντος παραρτήματος σχετικά με τα μέτρα συμμόρφωσης που έχει λάβει ή προτίθεται να λάβει σύμφωνα με το άρθρο 115 παράγραφος 4 της παρούσας συμφωνίας.

7. Η επιτροπή ΕΒΑ παρακολουθεί την εφαρμογή των μέτρων συμμόρφωσης. Οι εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες μπορούν να υποβάλλουν σχετικά παρατηρήσεις στην επιτροπή ΕΒΑ.